

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Caput III. Quid de Præceptis Ecclesiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

rum, non autem succedit in fama vel honore, & consequenter etiam non succedit in debitis famæ vel honoris, quæ solam personam infamantis respiciunt: neque verum est, quòd defunctus teneretur compensare in pecunia, si non posset aliter, uti n. 299. dictum, ergo multò minùs ad hoc tenetur hæres. *Pars 2.* patet, quia defunctus tenebatur damna illa fortunæ compensare, & bona ejus transeunt ad hæredem cum isto reali onere.

Circa pœnas & actiones, quæ competunt ratione injuriarum contra famam & honorem; item ratione libellorum famosorum, videri possunt *Dicast.* à n. 429. & *Haun.* à n. 569.

C A P U T II.

Quid de Præcepto nono, & decimo.

Non concupisces, &c.

REsp. Prohibent omnes internas concupiscentias & delectationes voluntarias istorum operum, quæ præceptis secundæ tabulæ, præsertim sexto & septimo verantur. Qua de re vide *suprà*; & patebit ex dicendis de peccatis, *infr. l. 5.* 1257

C A P U T III.

Quid de Præceptis Ecclesiæ.

REsp. Etsi ea sint plurima, præcipuè tamen toti Christiano populo communia quinque numerantur; Ex quibus hîc agendum restat de tertio, quia de 1. & 2. actum est *in præcepto 3. Decalog.* De 4. & 5. *infrà lib. 6. de Sacram.* 1258

D U.

D V B I V M I.

Quid requiratur ad Ieiunium Ecclesiasticum, & quanta eius obligatio.

- 1259 » **R** Esp. Ieiunium ex præcepto Ecclesiæ, obligante sub mortali, requirit tres condiciones.
- » Laym. l. 4. t. 8. c. 1. n. 13.
- » I. Est unica tantùm comestio de die, in ordine ad nutritionem: Quæ ita necessaria est conditio, ut secundâ comestione pecces mortaliter, reliquis autem supra secundam, summùm venialiter tantùm. Lay. n. 12. & 13.
- » II. Est abstinentia ab esu carniùm, itemque ovorum & lacticiniorum; eò quòd ex carne originem trahant, multùmque nutriant. Unde intra Quadragesimam jure communi prohibentur; extra eam permittuntur. Imò intra eam, quibusdam locis consuetudo permittit, quæ ubique notanda est. Bon. to. 2. de præcept. Eccles. d. ult. q. 1. p. 2. ex Sylv. Nav. Less. lib. 4. c. 2. n. 8. Azor, Lay. n. 3. Fill. tr. 27. p. 2. n. 44. & seqq. Fagund. p. 4. l. 1. c. 2. Adde, dispensatum quoad carnes, etiam lacticiniis & ovis vesci posse; non tamen vice versâ: & cui est permissus esus carniùm, etiam secunda refectio permessa videtur, ut contra Reg. Less. Nav. &c. probabiliter docet Az. l. 7. c. 10. q. 3. Fil. c. 3. q. 4. Tol. &c. Confirmatque Bon. l. c. si esus carniùm sit permissus ob debilitatem naturæ, & non propter nauseam, vel damnum tantùm. V. Less. Fill. Azor, &c. Ratio, quia de essentia jejunii est abstinentia à carnibus.
- » III. Conditio est, certa hora refectionis; quæ est

*La Croix contra
dicit n. 1269.*

est circa meridiem, nisi aliud loci consuetudo
ferat: Idque non mathematicè computandum,
sed moraliter. Dictam autem horam notabili-
ter sine justa causa, prævenire, mortale putat
Nav & quidam alii; sed probabiliùs docent esse
veniale *Tol. & Fill. n. 70. 71. & 72.* eò quòd non
violetur substantia, sed tantùm circumstantia.
Less. n. 13. V. Laym. n. 10. & seq.

Dixi, notabiliter, & sine causa: quia prævenire
ex justa causa v. g. si iter faciendum, si hospites
dimittendi &c. & absque ea, per mediam ho-
ram tantùm, nullum peccatum videtur esse. Di-
latio in vesperam & licita est & laudabilis, si ni-
hil antè sumas. *Ex dictis resolves:*

I. Non solvitur jejunium per divisionem
prandii, ob negotium incidens, vel si quid su-
matur per modum medicinæ, vel ob debilita-
tem, aliamve causam rationabilem, uti apud
Religiosos faciunt ministri & lectores mensæ,
quia non nisi unicam refectionem intendunt. Et
hinc *Sanch. in Consil. l. 5. c. 1. d. 24. Escob. t. 1. E. 7. c. 3. n. 19.* excusant famulos mensæ ministran-
tes, si aliquid prægustent, aut ex reliquiis gulosè
sumant, tum ut meliùs ferviant, tum ut famem
sublevent; intellige, (si cum illorum refectione
licita moraliter uniatur) Nec solvitur per sum-
ptionem electuariorum vel crebriorem hau-
stum: ante quem modicum sumere, ne potus
noceat, permittit *Azor, Esc. n. 28.* & quidem
toties, quoties biberit, dummodo non in frau-
dem jejunii, v. g. 5. vel 6. amygdalas, vel quid-
simile. *Regin. & alii cum Dian. p. 1. t. 9. R. 24.*
quia ordinantur potiùs ad alterationē corporis,
vel digestionem ciborum, quàm nutritionem.

Exci-

» Excipe tamen 1. Si quis sumeret lac, jusculū,
 » & similia, quæ sive sorbeantur, sive comedantur,
 » non habent rationem potūs, sed cibi, ac princi-
 » paliter referuntur ad nutriendum. 2. Si quis po-
 » ma, pyra, vel etiam uvas in magna quantitate su-
 » meret; quia habent rationem cibi, *Dicast. & alii*
 » 6. cum *Dian. p. 9. t. 6. R. 14.* 3. Nisi quis in ma-
 » gna quantitate electuaria, in fraudem jejunii,
 » sumeret. Qui verò in potu valde excederet,
 » contra temperantiam quidem, non tamen con-
 » tra jejunium peccaret, saltem mortaliter, *Laym.*
 » n. 27.

» II. Jejunium non solvitur per collatiuncu-
 » lam vespertinam, etsi hæc non ad somnum, sed
 » nutritionem ordinetur: quia consuetudo per-
 » mittit. Addo, *vespentinam*, quia sine causa non li-
 » cet illam sumere manè vel meridie: ex justa ta-
 » men causa licet utrumque; ut si fiat ratione de-
 » bilitatis, negotiorum, studiorum: sine ea erit ve-
 » niale tantùm, cùm non violetur substantia jeju-
 » nii.

» Quoad ejus quantitatem, communiter desi-
 » gnatur quarta vel quinta pars integræ coenæ, ut
 » contra *Dia. 1. p. t. 9. R. 1. Turr. &c.* docet *Regin.*
 » c. 2. l. 6. n. 185. *Lay. n. 9. Fill. nu. 33.* dicens, ita
 » decisum esse in celebri academia Theologo-
 » rum, qui omnes in quartam partem consen-
 » serunt. Idem probat *Esc. E. 13. c. 3. n. 61.* si qui-
 » dem coena ordinaria duarum librarum pondus
 » non excedat; quia talis in reliquis præceptis
 » modica censetur, ac proinde tantò quis magis
 » minúsve peccat, quantò magis vel minús trans-
 » greditur: Adde, quibusdam in locis ex consue-
 » tudine plus permitti sæcularibus, quàm Reli-
 » giosis;

giosis; nobilibus, quàm plebeis, & in frigidis re-
gionibus quàm in aliis, ut notat. *Lay. n. 9. & Bon. 22*
to. 2. de præc. Eccl. di. ult. q. 1. pun. 3. n. 2. Plus item
quibusdam locis, in vigilia Nativitatis Domini
(& alibi in Coena Domini) permitti ex consue-
tudine, dicit *Med. Caj. n. 34. Sanch. Escob. E. 7. 22*
c. 3. Quod Bon. l. c. non improbat, ubi ea con- 22
suetudo est recepta.

Quoad qualitatem, in ea prohibentur cibi ad-
nutritionem communiter ordinati, qui inter
fercula ferè apponuntur: Permittuntur autem
leviores, ut fructus, aliave ex saccharo & melle
confecta; & pro more regionis parùm butyri &
casei, ut in regionibus Septentrionalibus, ob
fructuum inopiam. *Lay. n. 9. 22*

III. In confessione non sufficit dicere; non
servavi, aut fregi jejunium, sed addendum, utrum
refectione multiplici, an esu carniùm. Et si
hoc, utrum semel an sæpius quantitatem nota-
bilem sumpseris, quia probabile satis est, etiam
in hac materia, parvitatem à mortali excusare,
ut docet *Bon. p. 2. & Tan. t. 3. d. 3. d. 5. v. g. si 22*
coquus aut ægroti minister, parùm carnis præ-
gustent; *Esc. n. 54. Sanch. dub. 12. n. 10. vel 22*
ex aliis cibis quartam tantùm partem collatio-
nis ferotinx, sive unam vel duas uncias sumat;
hanc enim esse materiam parvam, cum *Turr. & 22*
Leon. docet Dia. p. 5. t. 5. R. 11. & p. 8. t. 7. R. 54. 22
esse probabile. Si autem sæpius eodem die pa-
rùm sumeret, peccaret graviter; quia materix
illæ coalescerent in unam magnam, ut contra
Salas docet Dia. p. 3. t. 6. R. 43. Denique si sit in 22
Quadragesima, addendum, utrum fregeris esu-
ovorùm, aut lacticiniorùm: tametsi enim *Dian. 22*
p. 1. t. 9. R. 41. & p. 3. t. 6. miscel. R. 80. citans 22

» multos doctores, dicat certum esse, quòd sit
 » mortale, si non ex jure positivo, saltem ex con-
 » suetudine, in omnibus ferè mundi partibus re-
 » cepta, vesci ovis & lacticiniis in Quadragesima:
 » probabile tamen est, & tutum, (saltem in his
 » Germaniæ partibus) esse tantùm veniale. *Lay.*
 » n. 3. *Fag. l. 1. c. 2. &c.* Tum quia, licèt consue-
 » tudo habeat, ea tamen non semper sub pecca-
 » to, præsertim mortali, obligat. *V. Filliuc. t. 27.*
 » p. 2. cap. 3. *Bon. num. 2.* Tum quia Ecclesia non
 » tam graviter ad hoc obligat; ùt patet, tum ex
 » verbis ipsis, tum ex faciliore dispensatione in
 » his, quàm in carnibus. Ob quam causam et-
 » iam laridi & adipis usum faciliùs concedi posse
 » pauperibus, docet *Laym. n. 5.* Imò ait, nec di-
 » vitem propter eum usum, continuò damnan-
 » dum esse peccati mortalis, præsertim cum *Sylv.*
 » *V. Jejunium*, & alii dicant, eum, cui ovorum &
 » lacticiniorum usus permissus est, etiam laridi
 » & sagiminis permissum videri; idque non im-
 » probet *Azor to. 1. l. 7. c. 10. q. ult. V. Lay. hic, Fa-*
 » *gund. n. 20.* ubi dicit, pinguedinem inter carnes
 » non computari. *V. Dian. p. 1. t. 9. R. 21.* Ve-
 » rùm in his videndum ubique, quid recepta pio-
 » rum consuetudo ferat, à qua non temerè rece-
 » dendum.

» Dixi, si sit in Quadragesima; quia extra eam
 » licèt vescitur ovis, qui debet jejunare, v. g. ob
 » Jubilæum, *Henr. &c.* vel ex poenitentia sacra-
 » mentali, *Fagund.* vel ex voto, aut in Vigilia. *Vid.*
 » *Dian. R. 5. & 6.*

A D D E N D A.

1260 Q. 236. Unde & quanta sit obligatio jejunandi
 vel abstinendi à carnibus. R. §. 1. Obligatio quan-
 doque jejunandi aut abstinendi est saltem ex
 con-

consuetudine, uti de jejunio quibusdam diebus, & de abstinentia diebus Veneris ac Sabbati, habet communis sensus omnium fidelium: de abstinentia autem ab ovis & lacticiis in quadagesima constat ex prop. 32. ab *Alex. VII.* damnata, *Non est evidens*, quod consuetudo non comedendi ova & lacticia in quadagesima obliget. Quoad quatuor tempora, sic habetur in lectione Breviarii 14. Oct. festo S. Callisti, *Constituit quatuor anni tempora, quibus jejunium ex Apostolica traditione acceptum ab omnibus servaretur.*

§. 2. Datur de jejunio & abstinentia præceptum, etiam in Jure scripto, ita *S. Th.* & alii commuissimè cum *Moya t. 1. t. 6. d. 5. q. 2. n. 5.* contra *Cajet.*, Et licet aliqui id malè probent ex Synodo VI., uti ex *Bellarmino*. ostendit *Gob.* in *Quin. t. 5. c. 23. n. 221.*, tamen clarè habetur *Cap. Non liceat, Cap. Non oportet. De Consecr. dist. 3., Cap. Quadagesima, Cap. Jejunia. De Consecr. dist. 5. Cap. Denique dist. 4.*, ubi præcipitur observatio jejuniorum, itemque in quadagesima abstinentia, non tantùm à carnibus, sed etiam ab ovis & lacticiis. Quod autem attinet ad has partes septentrionales, saltem per consuetudinem absolutè licita sunt lacticia, uti & ova per quadagesimam in *Diecepsi Colonienfi, Monasteriensi aliisque vicinis. Paderborn. Osnabr. Hildesf. non in Belgio.*

§. 3. Præceptum jejunii ex se obligat graviter, nam *Alex. VII.* damnavit hanc 23. prop., *Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu vel inobedientia hoc fiat, puta, quia non vult se subicere præcepto: & hanc gravem obligationem pluribus probat Du Bois ad hanc prop. damnatam à n. 492.*

Ecc 2

§. 4.

1263 §. 4. Quod dies Rogationum attinet, quamvis Laym. l. 4. t. 8. c. 2. n. 8. dicat abſtinentiam à carnibus adhuc hodie in pluribus locis non obſervari ex præcepto ſed conſilio; Azor autem l. 7. c. 15. q. 4. dicat non eſſe quidem præceptum, poſſe autem eſſe conſuetudinem, tamen in *Conc. Aurelianenſi* I. Can. 27. expreſſè habetur, ut triduo ante Aſcenſionem omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur; quod etiam refertur *Cap. Rogationes. De Conſecr. diſt. 3.*; & quamvis non eſſet præceptum ſcriptum, rectè tamen dicit *Steph. t. 1. d. 5. n. 99.* alique cum illo, abſolutè eſſe mortale tum comedere carnes, ſaltem ob conſuetudinem nunc introductam: & idem eſt de feſto S. Marci. de quo vide dicenda l. 4. n. 1291.

1264 Q. 237. An ille, qui ſemel fregit jejunium poſſit eadem die ſæpius comedere. R. §. 1. Si fregit eſu carni-um, toties peccat, quoties iterum comedit carnes, uti habet communis cum *Gob. ſuprà c. 4. à n. 19*; & dictum eſt hìc p. 1. n. 438., quia præceptum, quoad hanc partem, eſt negativum, prohibens pro toto die, id eſt, ad nullo tempore iſtius diei comedendum; & hoc non ratione jejunii præciſè, nam carnes ſæpe prohibentur, quamvis non ſit jejunium, ſed ratione ipſarum carni-um, à quibus abſtinere multùm facit ad mortificandam carnem. Quòd autem tum etiam non poſſit ſumi ſecunda reſectio, conſtabit ex dicendis n. 1269.

1265 §. 2. Si tantùm fregit ſecundâ reſectio-
ne, *Busenb. relatus n. 1259.* item *Caſtrop. t. 25. p. 2. §. 2. n. 8. Steph. n. 110.* & alii quatuordecim cum *Dian. p. 1. t. 9. R. 44.*, itemq; alii cum *Fagund. præcep. 4. l. 1. c. 4. n. 8.* dicunt non peccare mortali-ter comedendo cibos eſuriales, quoties volet:
quod

quod etiam dicunt *Bonac. Laym. n. 13. Castrop. n. 9.*, si fecerit inadvertenter vel nesciens esse jejunium: imò putant *Vivald. Dian. R. 53. flls. t. 4. d. 1. n. 43.* in sequentibus comestionibus nequidem venialiter peccare, & idem cum aliis dicit *Tamb. in Dec. l. 4. c. 5. §. 1. n. 5.*, si inadvertenter comedisset carnes: Rationem dant, quia tum amplius servari non potest jejunium, de cujus essentia est negatio secundæ refectionis & carni-um: sed tenendum est cum communissima sen-tentia peccari saltem venialiter, quia est contra finem legis, qui est mortificatio carnis: non esse autem plùs quàm veniale docet cum aliis proba-biliter *Less l. 4. c. 2. n. 17.*, quia cùm homines non soleant nisi bis comedere, quòd comedat sæpius, non videtur multum facere ad finem le-gis; nihilominus *Maj. Med. Montes. Covarr. Mo-lan. Sylv. Loth & alii multi* valde probabiliter di-cunt peccari mortaliter, quoties iterum sumitur plena refectio, quia notabilis mortificatio carnis, quæ est finis legis, adhuc obtineri poterat per negationem aliarum refectionum, nam si quis manè & in prandio se plenè refecerit, adhuc no-tabilis mortificatio est abstinere vesperi, uti fuisset notabilis mortificatio abstinere manè.

Q. 238. Quid veniat nomine carni-um, & qui- 1266
nam teneantur præcepto ab illis abstinendi. *R.*

§. 1. Indicium animalis carnei est, si possit diu vivere extra aquam; item si magis simile sit animalibus habentibus carnem quàm non ha-bentibus: testudines tamen terræ & limaces, quamvis extra aquam vivant, non censentur caro, ita *Regin. Tamb. n. 10. Gob. in Quin. t. 5. c. 23. n. 122.* Idem dicit *Tamb. n. 12. de Viperis.*

Ecc 3

Pasq.

Pasq. autem cum *Gob.* dicit in dubio, an hoc animal constet carne necne, censerì posse non constare carne, quia est possessio pro libertate comedendi, quamdiu non constat esse prohibitum.

1267 §. 2. Licitè ministrantur carnes parvulis ante aut etiam post septennium, si careant usu rationis, uti habet communis cum *Dian. Delbene* de *Imm. Eccl. c. 13. dub. 1. & 4. Tambur. n. 9. Steph. n. 98.* contra alios relatos l. 1. n. 674. *Nec obstat* consuetudo contraria non dandi illis, nam si non teneantur ipsâ lege, multò minùs consuetudine: idem de perpetuò amentibus docent *Sanch. Fagund. Delben. Dian.* suprâ & p. 10. t. 12. R. 37. item p. 11. t. 2. R. 56. contra *f. Sanch.* Ratio est, quia parvuli & amentes non sunt capaces præcepti humani, cum nullam humanâ actionem exercere possint; quod magis valet de infidelibus, cum non sint subjecti Ecclesiæ: idem dicit *Tambu.* de amentibus in aliqua materia vel quoad intervalla, quando sunt in amentia, sed contrâ est, quia fatetur cum *Sanch.* dari non debere ebriis, idem autem est de his amentibus, & ratio quoad utroque est, quia cum simpliciter habeant usum rationis, comprehenduntur lege. Vide dicta l. 1. n. 676.

An Carthusiani aliquando possint aut teneantur vesci carnibus, videri possunt *Busenb.* relatus hic p. 1. n. 769. & *Sanch.* in *Consil. l. 5. c. 1. dub. 34.* Additque rectè *Boudew. p. 2. q. 18.*, licet etiam in extrema necessitate constituti tenerentur abstinere à carnibus, posse nihilominus pro medicina sumere cornu cervi, ossa humana, ùgulas Alcis &c.

1268 Q. 239. An licitum sit, v. g. *Ambstolodami, diebus Veneris comedere carnes.* *B. Caram.* in *Th. fund. affirmat,* tum quia videtur esse præscriptio, quæ per

10. annos prævalet contra legem ecclesiasticam, uti multi probabiliter docent; tum etiam quia major pars illius communitatis legem istam non observat, pars autem minor potest se accommodare majori. Oppositum est absolutè tenendum, quia illa consuetudo est irrationabilis, ergo non præscribit, nec abrogat legem Ecclesiæ; deinde consuetudini illi semper reclamatur Ecclesia, consuetudo autem non habet vim abrogandi legem, nisi accedente saltem tacito consensu Legislatoris, uti dictum est l. 1. n. 571. Denique leges Ecclesiæ etiam non indigent acceptatione populi, uti dictum est ibidem à n. 630.

Q. 240. An ille, cui in die jejunii est permissus esus 1269
carnium vel secunda refectio, hoc ipso etiam permittantur plures refectioes. R. S. 1. Licet alicui permittatur esus carniū, non ideo permittitur secunda refectio, ita cum aliis *Th. Hurt. de Resid. tom. 1. Resol. 5. à pag. 295. contra Ills. t. 4. d. 1. n. 44. Busen. & alios*, Ratio est, quia licet jejunium perfectum includat tam abstinentiam à carnibus quàm refectioem unicam, tamen hoc præceptum est divisibile, id est, præcipit unam partem independentem ab altera, hinc duæ illæ partes sunt divisibiles, potestque obligatio ad unam manere sine obligatione ad alteram, præsertim cum unica refectio sit magis essentialis jejunio, quàm abstinentia à carnibus, uti probat *Hurt. pag. 292.*; Et hoc ipsum communiter declarant Episcopi dispensantes pro carnibus in Quadragesima, dum addunt se non aliter velle dispensare, quàm relinquendo obligationem jejunii quoad refectioem unicam, hinc etiam aliquibus per Bullam Cruciatæ datur privilegium jejunandi in carni-

Eee 4 bus,

bus, uti fatetur *Sanch. dub. 31. Dixi*, non ideo permitti, quia posset aliunde secunda aut etiam multiplex refectio esse permessa, v. g. propter nimium debilitatas vel infirmas vires.

1270 §. 2. Si alicui permessa sit secunda refectio, putant *Fagund. Bonac. & alii* posse toties comedere, quoties vult, sed *Covarr. & alii n. 1265.* citati probabilius negant, quia fieri potest, ut uni secunda refectio sit tali die necessaria & non ulterior, potestque adhuc obtineri finis jejunii, qui est mortificatio carnis, secundum dicta ibidem n. 1265.

1271 Q. 241. *Quid illi sit faciendum, qui venit ex una in alteram Diocesim, ubi non servatur idem stylus Calendarii. R. §. 1.* Cum vetus Calendarium quandoque habeat Pascha v. g. octo diebus ferius quam novum, qui in Quadragesima inde veniret huc, ibi incepisset Quadragesimam octo diebus ferius, & hic haberet Pascha octo diebus maturius; hoc non obstante multorum sententia est cum *Delbene de Imm. Eccles. c. 12. d. 2. f. 4.* non teneri illo anno hic jejunare per illos octo adhuc dies, sed posse se accommodare moribus eorum, apud quos est; communicare tamen deberet pro Paschate, licet post tempus paschale hic transactum veniret, quia hæc obligatio afficit personam, ut tempore isto communicet vel primo quoque. E contra si hic prius absolvisset Quadragesimam, non teneretur postea ibi observare illos octo dies, quia Ecclesia tantum obligat ad unam Quadragesimam uno anno; & idem est observandum de diebus festivis, ita *Sanch. in Dec. l. 1. c. 12. n. 22. Delbene supra & sect. 5. item alii cum Busenb. relato l. 1. n. 687.*

1272 §. 2. Si hodie sit hic dies Cinerum; & Titius post

post 8. dies velit aliò proficisci , ubi tum priùs erit dies Cinerum , tenetur hìc jejunare , quia lex nunc hìc obligat, & ipse est hìc subditus , ergo tenetur lege. *Si dicas*, deobligari pro nunc, quia postea observabit , sicuti quia serò audiam Missam , non obligor audire manè. *Contrà est* , nam non obligor determinatè manè vel determinatè serò audire Missam , sed hoc per Ecclesiam relictum est meæ libertati : E contrà ostendi non potest , cur & unde mihi libertas esset jejunandi, ubi vellem , & me hìc eximendi à lege nunc obligante. Si tamen jejunaverim hìc per 8. illos dies , non tenebor ibi prosequi nisi alios 32. , quorum ultimus respondeat nostro Paschati, quia tum absolvo Quadragesimam.

Q. 242. *Quid notandum sit circa vigiliam S. Matthiæ vel S. Joannis : item circa abstinentiam festo S. Marci. R.* Justa causa est , cur Episcopus dispenset ad vitanda scandala & peccata populi , si vigilia S. Matthiæ incidat in unum diem è Bacchanalibus, ita Laym. l. 4 t. 8. c. 3. n. 8. *Castrop. t. 25. p. 2. §. 5. n. 12. Gob. & alii*: Nec dissentit *Dian. p. 3. t. 6. R. 66.* , quamvis p. 10. t. 16. R. 7. afferat *Gav. & Leand. in contrarium*. Si autem festum S. Matthiæ incidat in diem Cinerum , statutum est in Dicecesi Coloniensi, Monasteriensi, Viennensi aliisque, auctoritate Ordinarii , ut jejunium etiam à Religiosis anticipetur in priore Sabbatho, (: & idem est, si festum incidat in diem Martis :) festum autem in foro observetur in die Cinerum, & in choro postridie : Vigilia autem S. Matthiæ manet affixa suæ diei, quia non est causa hanc transferendi, & ab ea separari potest jejunium. *Gav. in Rub. brev. f. 3. c. 7. n. 3.* Quòd si festum S. Matthiæ incidat in diem Veneris ante quinquagesimam , Agenda

Monasteriensis sub *Ernesto* edita anno 1592. statuebat, ut jejunium servaretur ipso festo S. Matthiæ, scilicet die Veneris, sed usus iste exolevit, & aliæ editiones Agendæ id non habent, hinc anno 1702., quando casus iste erat, observatum est ab omnibus jejunium die Jovis, secundum morem universalis Ecclesiæ. Quod dictum est de jejunio transferendo, si vigilia incidat in unum diem à Bacchanalibus, admittunt alii cum *Gav.*, etiam si incidat in diem v.g. Patroni vel omnino solennem. Per Bullam *Urb. VIII* datam 13. Oct. 1638. statuitur, ut si festum Corporis Christi incidat in Vigiliam S. Joan. Baptistæ, jejunium sit pridie festi Corporis Christi: & eo anno nihil sit de Vigilia, ita *Mothier* in Ordine Div. Off. pro anno 1707. Idem statuit *Leo X.*, teste *Nav.* in Man. c. 21. n. 11. De abstinentia festo S. Marci, videri debent dicenda l. 4. n. 1291.

1274 Q. 243. Ad quæ jejunia teneantur Religiosi. R.
 §. 1. Tenentur ad ecclesiastica juris communis, uti per se patet; non tenentur autem ad ea, quæ sunt speciali consuetudine vel voto oppidanorum, apud quos resident, inducta, quia non censentur pars Communitatis profanæ, ita *Dian.* p. 9. t. 7. R. 14., qui tamen p. 1. t. 9. R. 36. dixerat obligari generali consuetudine recepta in aliqua civitate. Neque Religiosi Exempti tenentur ad illa, quæ à locorum Ordinariis inducuntur, quamvis jure novo teneantur observare festa Diocesana & cessationem à divinis tempore interdicti, ita *Sanch.* in Conf. l. 5. c. 1. dub. 1. & c. 9. dub. 1. *Bonac.* de præcept. Eccles. d. ult. q. 1. p. 6. n. 5. *Castrop.* de Legibus d. 1. p. 24. §. 6. n. 11. aliique communiter cum *Dian.* p. 1. t. 9. R. 36. & p. 10. t. 11. R. 36. contra *Villal.* & alios.

§. 2.

§. 2. Si Religiosus necdum expleverit annum 1275
 21., *Saa, Fagund.* uterque *Sanch.* & alii dicunt teneri ad jejunia sui Ordinis, tum quia videtur per votum renunciassè privilegio ætatis, tum etiam quia obligatio Religionis & regulæ est alia ab obligatione temperantiæ, quam intendit lex Ecclesiæ: Sed *Med. Graff. Ascanius Tambur.* & alii dicunt non teneri, quia præsumi potest regulam non obligare eum sub mortali, quem non obligat Ecclesia; & utramque sententiam dicit probabilem & tutam *Thomas Tambur.* in Dec. l. 4. c. 5. §. 7. n. 6. & n. 8.; addit idem videri esse de sexagenariis Religiosis, posito enim quòd non teneantur jejniis Ecclesiæ, de quo dicitur à n. 1317. probabile est, quòd lex Religionis proportionetur cum lege Ecclesiæ.

Q. 244. An parens teneatur filios, vel dominus 1276
 servos cogere ad jejunandum. *R. Vega, Fill. Rodriq. Homob. Azor, Nav. Dian.* p. 1. t. 9. R. 28. *Steph.* t. 1. d. 5. n. 138. & alii dicunt teneri monere, si jejunare teneantur & non jejunent, attamen non teneri cogere, quia hoc videtur nimis durum: *Tambur.* §. 6. n. 3. putat satis esse, si moneant & objurgent, præsertim cùm nullam in eos spirituales jurisdictionem habeant: *Sanch.* dub. 17., quamvis hoc admittat de dominis, tamen meritò dicit aliquando etiam famulis negandam cœnam, si probabiliter putent id profuturum: quòd autem filios attinet, rectè dicit, parentes teneri cogere filios, semper negando eis cœnam, quia tenentur corrigere & adigere ad observationem præceptorum.

Q. 245. Quid notandum sit circa horam refectio- 1277
 nis in jejunio. *R. Seqq.* §. 1. Primitus erat hora 3.
 post

post meridiem aut sub vesperum, & ideo vocabatur coena; nunc autem censetur 12. circiter: notat tamen *Sanch. dub. 28.* ex communi consuetudine esse medium 12., imò jam esse horam 11. dicunt *Sanch. Med. Angles* aliique; quòd valet maximè de Religiosis, qui per privilegium etiam sine causa possunt unâ horâ anticipare, *Steph. n. 121. Tambur. c. 4. §. 4. n. 3.*

1278 §. 2. Videtur probabilius cum *7lls. t. 4. d. 1. n. 39.*, quòd anticipare collationem vespertinam notabili tempore & absque causa non sit mortale, quia etiam per hoc non tollitur substantia jejunii, quæ consistit in abstinentia à carnibus & refectioe unica: unde si quis sine causa manè sumeret collationem & meridie prandium, aut manè vel meridie collationem & circa horam tertiam prandium, vesperi autem nihil, tantùm leviter peccaturum dicit cum aliis *Tambur. n. 12. & 13. Addunt 7. Sanch. d. 53. n. 2. Tambur. §. 3. n. 10.* aliique apud *Sanch. dub. 27.* nullum esse peccatum, si in meridie sine causa fiat collatio & vesperi prandium, quia est magis ad finem legis, cum sit major mortificatio, & *Sanch.* dicit esse verè probabile, sed *Diana p. 11. t. 3. R. 9. & Castrop. §. 3. n. 6.* dicunt esse veniale, quia est alienum ab usu Ecclesiæ, quamvis fateantur inter causas justas esse venationem aut piscationem, etiam recreationis causâ, item faciliorem expeditionem negotiorum, tractationem hospitem &c.

1279 Q. 246. Quomodo licitum sit interrumpere prandium die jejunii. *R. §. 1.* Si quis interrumpat ob negotium, *Pasq. decis. 121.* putat eum posse complere prandium absoluto negotio, quamvis hoc

hoc duraret usque ad vesperum , quia cum illa interruptio sit involuntaria, prandium, ad quod jus habet , manebit complebile per sequentem comestionem : contradicit *Tamb.* in Dec. l. 4. c. 4. §. 2. n. 18., non enim apparet, quomodo id , quod vesperi comedit , possit cum cibo jam digesto facere unam comestionem, hinc *Diana & Lezana* dicunt non debere intercedere plus , quam unam vel duas horas , nam duas etiam admittit *Sanch.* , quamvis *Escob.* putet id esse nimium , ideoque cum *Tambur.* tantum unam concedat : nihilominus *Leander & Steph.* t. 1. d. 5. n. 113. probabiliter sic distinguunt, si interrumpat ultra duas horas, & prius sumpserit , quantum satis est ad jejunium sine magno incommodo tolerandum , non poterit redire ; si autem prius non sumpserit tam multum , dicunt cum *Pasq.* , quantumcunque sit sero , posse redire , dummodo retinuerit intentionem redeundi , quæ uniat illas duas comestiones in unum prandium.

§. 2. Quando est tempus prandij, potest ministrans vel legens ad mensam sumere cibum, etiam in magna quantitate, per horam circiter ante prandium suum , & postea hoc complere expleto suo servitio, *Sanch. Leand. Tamb.* n. 17. & alii cum *Dian.* p. 10. t. 14. R. 61. Ratio est, quia habet jus tum incipiendi prandium cum aliis, occurrente autem negotio, quale est tale servitium, licite interrumpit. 1280

§. 3. Si quis finierit prandium & plicarit mapulam cum proposito nil amplius comedendi , item si surrexit à mensa etiam gratis actis, potest intra quadrantem , uti docent *Fill.* & alii apud 1281

apud *Dian.* p. 1. t. 9. R. 32., aut intra quadrante-
tem & medium, uti habet *Tamb.*, mutatâ volun-
tate iterum assidere & comedere, quia moraliter
censebitur una comestio; & ita etiam docet cum
aliis *Sanch.* in conf. l. 5. c. 1. dub. 24. Hinc abso-
lutè tenent *Less.* l. 4. c. 2. n. 11. & alii contra *Nav.*
Val. Castrop. t. 30. D. 3. p. 2. §. 2. n. 2. si quis suffi-
cienter refectus surrexit animo non revertendi,
posse post interpositum temporis intervallum
mutatâ intentione redire & continuare prandi-
um; cujus tempus adhuc durat; & hoc fatetur
probabile *Laym.* l. 4. t. 8. c. 1. n. 6. licet contrari-
um teneat.

1282 §. 4. Si prandium differre debeas ultra ho-
ram communem, potes aliquid cibi sumere, ne
vires deficient aut stomachus dolore prematur,
quia talis cibi sumptio censeatur medicina, uti ex
benigna interpretatione Ecclesiæ censent *Nav.*
Tol. Az. Saa, Val. Less. Laym. cum *Castrop.* p. 2. n. 3.

1283 Q. 247. *Quamdiu liceat protrahere prandium.*
R. Saltem ad duas horas, nec ultra, uti volunt
Fagund. & Tambur. in Dec. l. 4. c. 4. §. 2. n. 15., si
enim liceret protrahere usque ad vesperum, et-
iam liceret sumere secundam refectioem post
prandium, idem enim est, in ordine ad nutrien-
dum corpus, intra tantum tempus incipere no-
vam aut continuare eandem refectioem, quæ
re ipsa erit moraliter multiplex. *Nec refert*, quòd
non semper edatur, sed fiat confabulatio, nam
interea concoquit stomachus cibos ingestos, qui
sufficiebant pro integro prandio: & licet *Pasq.*
cum *Gob:* in *Quin:* t. 5. c. 26. n. 8. excusent Ger-
manos præcipuè ex consuetudine protrahendi
etiam ad 4. & 5. horas, attamen nescio, an ista
consue-

consuetudo approbetur : hoc tolerandum esset , si post duas circiter horas apponerentur sola bellaria vel leviores cibi , maximè si postea vesperi abstineretur à collatione, quæ sic censebitur quasi anticipari.

Q. 248. Quid faciendum sit illi , qui die jejunii ¹²⁸⁴
manè vel post prandium comedit. R: §: 1. Si manè sumpsit jentaculum non æquivalens plenæ refecti-
oni, potest moderatè prandere, quia non amittit jus ad unam plenam refecti-
onem, *Less: Laym: c. 2: n: 14.* ; si autem non sumpsit nequidem æquivalens collationi vespertinæ, potest prandere & vesperi sumere collationem, *Diana p. 10. t. 14. R. 61. Tamb: §. 3. n. 14.*, quod concedit *Turr.*, licet malâ fide sumpsisset : Si tamen sumpserit æquivalens collationi vespertinæ, poterit sumere prandium in meridie vel vesperi, si autem sumat in meridie, *Diana & Tambur:* dicunt non posse sumere collationem vesperi, quia hanc sumpsit manè; si tamen esset graviter incommodum vesperi pati inedia, permittit eam etiam vesperi *Tambur.*

§: 2. Si per inadvertentiam manè sumpsit ¹²⁸⁵
jentaculum sufficiens ad prandium, secundum *Fagund: & alios apud Laym: & Castrop: n: 10.* adhuc potest prandere, quia cum sit factum ex ignorantia jejunii, non computatur pro prandio, ergo manet jus ad illud: sed probabilius est cum *Dian: Laym: Castrop: & aliis* non posse prandere, quia habuit unam plenam refecti-
onem, & æquè nutritus est, si-
ve sciens si-
ve nesciens ita jentârît, poterit itaque vesperi tantum sumere collationem.

§: 3: Si ex malitia vel iter factururus manè pran- ¹²⁸⁶
dit,

dit, postea autem iter non agat, aliqui cum *Sanch.* d. 53. n. 2. & 6. putant posse iterum in meridie prandere, quia hora prandii est essentialis vel saltem circumstantia intrinseca jejunio, ergo hac violatâ servari non potest jejunium; sed oppositum absolutè tenendum est cum *Sanch.* in Conf. l. 5. c. 1. dub. 28. n. 8. *Castrop.* §. 3. n. 5. & aliis, quia adhuc servari potest substantia jejunii, circumstantia autem illa præcipitur divisibiliter.

1287 §. 4. Si quis post prandium sumpserit aliquid cibi, tantò minùs sumere debet in collatione: si tamen ferme ad tempus collationis sumpserit, quantum pro collatione permittitur, deberet ab hac omnino abstinere, quia prior comestio censeretur fuisse collatio.

1288 Q. 249. *An satisfaciatur legi, qui pridie vel in prandio ita replet ventrem, ut non sentiat difficultatem in die jejunii.* R. Negant aliqui, quia agit contra finem legis, qui est maceratio corporis: sed *Bonac.* de præcept. Eccles. d. ult. q. 1. p. 2. n. 7. cum aliis multis probabiliùs affirmat, quia quamvis peccet contra temperantiam, tamen ponit objectum à lege præceptum, licet non attingat finem illius, quod non requiritur, quia finis præcepti non cadit sub præceptum, alioquin qui per pisces plùs nutriretur quàm per carnes, non posset comedendo pisces satisfacere præcepto jejunii, quod nemo dicet.

1289 Q. 250. *Quid circa potum & res liquidas sit addendum.* R. Seqq. §. 1. Ad verum potum non est satis, quòd sit aliquid liquidum, alioquin lac & jusculum essent potus, sed requiritur, ut ex natura sua tantùm adjuvet ad alterandum corpus vel ad
vehem-

vehendum & concoquendum alimentum, non autem nutriat solidas corporis partes; & ita vinum, mustum, cerevisia, vinum adustum alii- que liquores ex herbis distillati, sunt merus potus.

§. 2. *S. Antonin: Alenf: Richard: Rosel: Sylv: & 1290*
alii dicunt vino frangi jejunium, præsertim si manè bibatur, aut intendatur nutritio, & fiat in fraudem jejunii: sed absolutè negant *S: Th: 2: 2: q: 147: a: 6: ad 2.* aliique communissimè cum *Sanch: dub: 23: Laym: l: 4: t: 8: c: 1: n: 7.*, quamvis etiam fiat ad sedandam famem, *Castrop: p: 2: §. 2. n. 4.*; imò licèt fiat in fraudem jejunii, inquit *Tambur: §. 2: n: 4.*, quia Ecclesia tantùm prohibet hoc, quod de se est alimentum & tendit ad nutriendum corpus, neque intentio sumentis mutat rationem potûs, qui de se est tantùm ad sitim sedandam & refrigerandum sanguinem, quamvis etiam juvet ad vehendos & concoquendos cibos.

§. 3. De chocolata docent *Th: Hurt: Lop: & 1291*
alii non frangere jejunium; Idem tenet *Henriq: v. jejunium*, referens *Urbanum VIII.* oblatis ingredientis & in ejus conspectu confecto chocolatae, de illo gustato dixisse, esse & manere potum: Idem responsum esse à *Greg: XIII.*, *Pio V.*, *Paulo V.*, testantur plures DD., inquit *¶lls: t: 4: d: 1: n: 39:* Idem defendit *Cardin. Brancatius* in disertat. de chocolata: Et hanc sententiam *Dian: p: 11: t: 6: R: 4*, & *Tambur: n: 7.* dicunt esse absolutè probabilem. E contrà frangere jejunium docent plurimi alii cum *Lez. & Castrop: supra*, probantque fusè *Tamb: supra & Boudew: p: 2. q. 17.* consideratis ingredientis & vi nutritivâ illius:

nihilominus putant *Leand: & Dian.*, si non misceatur multum illius materiae, sed bibatur tenue, non frangere jejunium, secus si multum misceatur, & coquatur instar densae pultis; addunt saltem nunquam graviter frangere, nisi misceatur ultra duas uncias.

1292 §. 4. De lymoniade & hypocras docent *Leand: Murc: & Steph: t: 1: d: 5: n: 91.* non frangere jejunium, quia communiter non multum misceatur materiae comestibilis; & idem videtur esse de faba Kaffe: minimè autem frangit decoctum ex herba The, quod potissimum est ad recreandos spiritus vel mitigandum sanguinem.

1293 Q: 251: *Quid circa ea, quae ad haustum sumuntur; item circa electuaria, tabacum & fructus. R: S: 1.* Communiter tenent omnes cum *Diana p: 10: t: 14: R: 59.* ratione potus, ne noceat, non licere plus panis vel cibi sumere, quam mediam unciam, quia haec quantitas commixta potui sufficit ad impediendum nocumentum. Rectè monet *Steph: n: 112.* his verbis, *puto de facto, sub colore, ne potus noceat, saepius à variis aliqua sumi, tantum ideo, ut potus magis sapiat, quod profectò non licet.*

1294 §: 2: *S: Th: Laym: & Steph: n: 92.* dicunt licere electuaria, confecta seu conserva, ut vocant, cum accipiantur, non ut alimenta nec in fraudem legis, sed ut medicamenta aut praeservativa, nisi acciperentur in magna quantitate: sed contradicunt *Fagund: & Diana, R: 60.*, quia videntur habere rationem cibi, nec licere possunt nisi actu malè affectis pro medicina, vel de propinquo alioqui infirmandis ad praeservativam.

§: 3:

§. 3. De tabaco docent omnes , quòd non 1295
frangat jejunium, quia non reficit solidas corpo-
ris partes sed tantum spiritus.

§: 4: Docent *Vivald: & Pasq:* posse ad sedan- 1296
dam sitim comedi recentem uvam, pomum, ly-
monium, succum citrini, quia non sumuntur ut
cibus sed velut potus, maxime cum in ore prius
ferme resolvantur quam deglutiantur.

Q: 252: *Quid circa collationem vespertinam sit* 1297
addendum. R: Hoc præcipue advertendum est,
quòd cum collatio ista sit per consuetudinem in-
troducenda, in ea non liceat aliud circa quantita-
tem, qualitatem & tempus, quam habeat consue-
tudo hominum timoratorum in unaquaque pa-
tria, ita cum aliis *Castrop: t: 30: d: 3: p: 2: §: 2: n: 5.*
Auctores tamen etiam notant sequentia,

§: 1: Licita est talis collatio, quamvis fiat ad 1298
sedandam famem, vel sine ulla necessitate, *Sanch:*
in *Conf: l: 5: c: 1: dub: 25: n: 2: Castrop: supra.*

§: 2: Quod attinet ad quantitatem, sententiæ 1299
variant, *Lez: Steph: & alii* dicunt non licere nisi
4: uncias: (12. uncia sunt libra seu unum pondo
apud Veteres, 16 verò apud nos, *Less: de vera*
ratione valetudinis conservandæ n: 14: in fine)
Suar. & alii 12. Auctores cum *Dian. p: 1: t: 9: R: 1,*
concedunt 6: imò & 8: uncias; sed alii dicunt illis
tantum licere 8:, qui valde magno cibo indi-
gent; hanc tamen restrictionem non admittunt
Azor, Fagund. Villal. Bonac. 7. Sanch: Castrop: n: 7,
Tamb: in Decal: l: 4: c: 5: §: 3: n: 1, Sporer: in Th:
mor: t: 1: c: 5: n: 30., sed absolute tenent cum
primis, ac dicunt posse saltem ex consuetudine
ab unoquoque, sive multum sive parum come-
dente, sumi octo uncias, etiamsi fames per illas

planè extingueretur : videtur tamen probabiliùs dici, quòd quantitas restringi debeat ad quartam circiter vel quintam partem prandii , uti habet *Busenb.* Addunt *Laym: Regin: Castrop: flls: t: 4: d: 1: n: 42.* plus permitti illis, qui continuò dediti sunt studiis aliisque negotiis fatigantibus caput, quia spiritus in eis magis deficiunt. Similiter *Azor t: 1: l: 7: c: 8: in fine, Bonac: de præc: Eccl: d: ult: q: 1: p: 3: n: 2: f: Sanch: d: 5 2: n: 9: Laym: l: 4: t: 8: c: 1: n: 9: Fagund: in præc: Eccl: 4: c: 4: n: 2 1. Regin: l: 4: d: 10: n: 185: Steph: t: 1: d: 5: n: 1 17: Sporer in mor: t: 3: p: 3: append: ad 3: præc: f: 2: aff: 3: §: 2: n: 26: Taber: p: 2: t: 1: c: 4: q: 7.* aliique multi apud *Vind: Tab: ad prop: 5: in collect.* permittunt plus nobilibus, quia solent esse debilioris valetudinis & assueti magis substantioso cibo; sed bene limitant, si talis sit loci & timoratorum nobilium consuetudo.

1300 §: 3: Si quis ad duas uncias tantùm excedat quantitatem in collatione permissam, non peccat mortaliter, nam duæ unciaë non sunt materia gravis, *Vidald: Leand: Tamb: aliique cum Dian: p: 10: t: 14: R: 57.* Addit *Sporer* tertiam partem collationis adhuc esse materiam levem, adeoque si extra tempus non sumatur usque ad dimidium collationis, non fore mortale, quia talis quantitas videtur parva, & in se & in ordine tam ad totum diem, quàm ad finem jejunii: non peccari autem mortaliter mutando tempus collationis illius vespertinaë, dictum est n: 1278.

1301 §: 4: Uterque *Sanch: Az: Diana p: 1: t: 9: R: 35: Tamb: n: 8.* dicunt in vigilia Nativitatis Christi, etiam si incidat in Sabbatum 4: temporum, posse accipi collationem duplo majorem, imò *Sanch:* dicit

dicit ex fructibus & confervis posse accipi ad satietatem; quod *Vidald.* extendit ad vigiliis Paschæ & Pentecostes, quia sunt vigiliæ lætitiæ, sed attendenda est consuetudo locorum, hinc *Tamb:* n. 7. & *Mendo* d. 8. n. 10. negant licere, quia nempe in suis patriis necdum erat ista consuetudo, uti nec est in his.

§. 5. *Az: Bonac: Pasq: Vidald.*, uterque *Marchant. Wiggers, Sporer, Burgh:* cent: 1: cas: 74. dicunt vesperi spectandam esse tantum quantitatem non autem qualitatem, hinc sumi posse 4. partem offæ, piscis & similia, quæ quis in prandio solet comedere; nec dissentit *Tamb:* n. 3. dicens non constare de obligatione in contrarium: sed contradicunt AA plures quam 30: cum *Dian: R: 1.*, & pluribus p: 10: t: 14: R: 58. Item *Lez:* & alii cum *Steph:* n: 115., nisi alicubi prævaluerit consuetudo, quâ standum est.

§. 6. *Castrop:* n: 4: & 6: *Fil:* t: 27: p: 2: c: 2: n: 11. negant licitum esse pro collatione permiscere panem & vinum aliūve liquorem, & inde coquere velut offam, quia iste liquor non retineret rationem potûs, sed propter coctionem ex illo & materia solida fieret unus cibus solidus excedens consuetam quantitatem collationis; & hæc sententia est probabilior, quamvis *Az. Boss.* & alii cum *Diana* p. 1. t. 9. R. 34, & p. 10. t. 14. R. 58. putent adhuc licere, cum non augeatur substantia, sed tantum temperetur qualitas in ordine ad faciliorem concoctionem; sicque miscebit saltem stomachus & concoquet ad similem nutritionem, quod *Laym.* l. 4. t. 8. c. 2. n. 9. fatetur probabile, attamen non approbat, quia videtur esse contra consuetudinem;

fi tamen adfit causa, uti stomachi infirmitas, dicit nullum fore peccatum: Addit piscem infumatum sumi posse; item lactucam elixatam, ut cruditas tollatur: admittunt etiam ova *Vidald. & Pasq.*, quando licitum est hæc comedere, sed iterum contradicunt *Tamb. supra & Diana R. 57.*, debetque etiam in hoc attendi ad consuetudinem locorum.

1304 Q: 253: Quid præterea notandum sit circa parvitatem materiæ in carnibus. R. §. 1. Eam dari, præter citatos à *Busenb.*, docent *Merol: Hurt: Pasq. Trull: Gob:* in *Quin: t: 5: c: 23: n: 233.* *Diana p. 5. t. 5: R: 32.*, qui p: 10: t: 14: R: 32. vocat hanc sententiam communem. Ratio est, quia prohibentur carnes prout sunt nutritivæ seu refectivæ virium, sed parùm carnis parùm nutrit, ergo etiam parùm, sive sub parvo peccato prohibetur. *Nec obstat*, quòd hoc præceptum sit negativum, nam etiam præceptum non furandi est negativum, & tamen in eo datur parvitas materiæ.

1305 §. 2. Difficultas major est in designanda parvitate materiæ: *Bonac: Hurt: Trull.* parvam materiam dicunt, modicum, sive exiguum frustum; alius apud *Dian: p: 1: t: 12: R: 32:* dicit, non plùs, quàm quod licet libatoribus ciborum apud Reges: *Sporer in Th: mor: t: 1: c: 5: n: 30.* concedit mediam aviculam, sed cùm non determinant pondus, necdum scitur quantitas. *Quidam* recentior apud *Gob.* dicit materiam parvam esse, si non superet 8. uncias, sed meritò rejicitur ab omnibus. *Escob.* ponit, si non sit plùs quàm uncia; *Pasq.*, si non sit plùs, quàm media uncia; *Leand. & Dian.* putant hoc esse ad-
huc

huc nimis laxum, unde dicunt non debere excedere octavam partem uncix: Denique *lls: t: 4: d: 1: R: 36.* universaliter dicit materiam illam esse parvam, quæ non potest homines ad frequentem sui sumptionem allicere, quia nempe tam parva est, ut homo non curet eam unâ die sumere in ordine ad nutritionem.

Q: 254: An jejunium frangatur sæpius per diem 1306
comedendo pauca. R. Affirmativè, hinc *Alex. VII.* damnavit hanc 29: prop., *In die jejunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in sine comederit, non frangit jejunium.* Ratio autem est, quia partes illæ uniuntur in effectu, qui est notabilis nutritio & roboratio corporis, singulæ enim partes cibi, sive simul sive successivè sumantur, addunt robur, & hic effectus roborationis manet simul post sumptas omnes partes, hoc autem est graviter contra finem præcepti intendentis mortificationem carnis, uti pluribus deducunt *Mendo d. 8. q. 5. & Du Bois*, ad hanc prop. damnatam.

D V B I V M II.

Quæ causa excusent à Jejunio.

Resp. Hæ sequentes, I. Superioris dispensa- 1307
tio: quâ tamen non est opus, si necessitas sit evi-
dens, sed in dubio tantùm: idque sive ad esum
carnium, sive ad secundam refectioem. Ta-
lis autem Superior est Episcopus & Parochus,
etiam præsentè Episcopo, quando legitima
consuetudo sic habet: Imò Sylv. & Sanch. de Ma-
trim: l: 8: d: 9: n: 27: & in consil. l: 5: c: 1: d: 5: n: 18.

F ff 4

abso-

absolutè affirmat , posse dispensare præsentè
 Episcopo : quia, inquit , ad Episcopum non re-
 curritur in minimis , ut usus habet ; quod Epi-
 scopi sciunt , & non contradicunt : Verùm id
 totum pendet ab usu & consuetudine , sine qua
 non licebit. *V. Trul. l. 3: c. 2: d. 7.* Item Prælati
 (& in ejus absentia , Vicarius illius , ut habet
Sanch. l. c.) respectu suorum Religiosorum non
 tamen Confessarius, licet privilegiatus, si non
 sit Parochus ; quia non habet jurisdictionem in
 foro externo , *Sanch. l. c. contra Palaum* ; Unde
 tantum potest judicare de justitia causæ. Causa
 autem valida ad dispensandum, erit, vel vera,
 vel quæ talis putatur ; sufficit enim credulitas
 inculpata. Item, cum quis bonâ fide putat se à
 jejunio excusari, etsi causa insufficientis sit, tan-
 tum venialiter peccare, docet *Caj.*, At si verè
 bonâ fide putet, se planè excusari, nullo modo
 peccare videtur.

II. Causa est impotentia, quâ excusantur, qui
 sine notabili damno non possunt jejunare ; ut
 sunt juniores, usque ad annum 21. completum ;
 quibus tamen post 7. annum carnes dari non
 debent. Item debiles, infirmi, convalescentes,
 prægnantes, lactantes, &c. Ratio, quia hi omnes
 egent alimento multiplicato : uti & senes com-
 munitè sexagenarii, nisi evidenter constet pos-
 se jejunare sine damno. In dubio autem, an pos-
 sint, non tenentur cum periculo tentare fortu-
 nam ; quia cum de ætate constet, & robur sit du-
 bium, non est expectandum, donec deficiat,
 tunc enim irrecuperabilis est defectus, *Gran. r. 2:
 d. 6: tr. 3: p. 1: dub. 6: s. 5. n. 9: Escob. Lay. l. 4: tr. 8: c. 3:*

Tann:

Tan. 2. 2. d. 3. q. 3. du. 5. Fill. t. 27. p. 2. c. 6. &c. commu-
 niter, contra Nav. Sa, Sanch. de Matr. to. 2. l. 7. d. 32. 35
 n. 17. & Consil. l. 5. c. 1. d. 4. n. 7. Ita Dia. p. 1. t. 9. R. 20.
 &c. qui absolutè, sine omni restrictione sexage-
 narios omnes à jejunio liberant: Quam senten-
 tiam Trul. tanquam communiorem, & magis
 conformem tempori, & imbecillitati humanæ,
 ut ait, sequitur (cum Molfez Ortiz. &c.) n. 3. præ-
 fertim cum scrupulis, quibus exponit contra-
 ria, liberet. Quidam insuper id extendunt ad
 eos, qui pro toto vitæ tempore certis diebus
 voverunt jejunium, adduntque esse probabile,
 quòd sufficiat, si annus 60. fit inchoatus, eò
 quòd is in favorabilibus habeatur pro comple-
 to. Dia. p. 5. t. 14. R. 38. ex Naldo, & Sanch. n. 6.
 Item p. 9. t. 7. R. 73. ex Trul. & aliis 6. Eâdemque
 ætate (uti & ante annum 21.) Regulares non
 teneri ad jejunia sui Ordinis, probabile affirmat
 Dia. ex aliis 4., qui etiam probabile censet excu-
 sari fœminas quinquagenarias, ex aliis 4. Deniq;
 pauperes, qui non habent alium cibum præter
 prohibitum, vel non sufficientem pro unica re-
 fectione. V. Sanch. l. c. d. 15. in Consil. ubi dub. 14.
 ex Nav. Gabr. Angl. excusat eos, qui laborant
 tertianâ vel quartanâ; item qui ex vacuitate
 stomachi notabilem capitis dolorem vel verti-
 ginem patiuntur, vel totâ nocte calefieri, aut
 dormire non possunt. Neque hos teneri manè
 sumere collatiunculam, & vesperi cœnam, no-
 tat. Dia. p. 1. t. 9. R. 51. ex Fill. & aliis 3., quia nemo
 tenetur pervertere ordinem refectionum.

III. Causa est, labor, vel officium, cum quo je-
 junium non possit consistere, qualis est agrico-
 larum, & multorum opificum, ut fabrorum, pi-

»storum, futorum, &c. (etsi de futoribus neget
 »*Angl.* cujus sententiam *Sanch. consil. l. 5. c. 1. dub. 7.*
 »*n. 5.* dicit esse veram, si non suant, sed tantum
 »scindant corium, & materiam præparent:) non
 »tamen pictorum, sartorum, quorum labor exi-
 »guus est. Excusat etiam *Lay. l. 4. t. 8. c. 3.* figulos,
 »argentarios, ferrarios, lignarios, fullones, cœ-
 »mentarios, coriarios, & textores. *Dia. p. 4. t. 4. R.*
 »134. & *Gordonus to. 2. l. 6. q. 18. c. 6.* versantes præ-
 »lum typographicum, non tamen typorum
 »compositores. Fossores autem, ferrarios, & fi-
 »miles, etiam die uno, vel altero, quo non labo-
 »rant, excusat *Az. Sc.* cum *Dia. p. 1. t. 9. R. 9.*
 »Similiter excusatur, qui pedibus facit iter per
 »magnam diei partem, ut ait *Sanch. dub. 10. n. 3.*
 »*V. Fil. n. 119.* Ratio horum omnium est, quia
 »communiter horum vires non sufficiunt ad hu-
 »jusmodi labores cum jejunio.

» Dixi, *pedibus*: quia multi non excusant equites:
 »longa tamen equitatio ad plures dies, ut docet
 »*Fil. n. 122.*, merito excusat: Ubi etiam concedit
 »ob labores præcedentes, & subsequentes posse
 »aliquem excusari, si probabiliter debilitatus, vel
 »debilitandus putetur, ita ut officio rite fungi ne-
 »queat. *V. Bon. to. 2. de præc. eccles. d. ult. q. 4. n. 11.*
 »Ex eodem capite Doctores excusant conjugem,
 »si debitum reddere non possit, quando jejunat,
 »uti & uxorem, quæ ob maciem non possit cum
 »jejunio se viro gratam præstare, *Bon. n. 14.* At-
 »que universim loquendo nemo tenetur opus,
 »ad quod obligatur, omittere ob præceptum
 »jejunii, ait *Caj.*, quod intelligo, nisi ista obliga-
 »tio sit valde levis, & rationabiliter postponen-
 »da obligationi jejunii.

IV. Est pietas, vel majus bonum. Unde excu-
 santur, qui cum jejunio non possunt vacare o-
 peribus melioribus, v. g. Concionatores, Præ-
 ceptores ordinarii, Confessarii, Cantores, &
 quotquot opera charitatis & misericordiæ, tam
 corporalia, quàm spiritualia exercent, etiam ob-
 mercedem, si ea cum jejunio peragere non pos-
 sunt. *Fill. n. 24. Azor. p. 1. l. 7. c. 28. Fern. Navar. Sylv.*
Fag. &c. Atque hi quidem omnes intelligunt &
 ferè addunt, quando eorum labores cum jeju-
 nio non possunt consistere, *Diana* autem (abso-
 lutè loquendo) p. 1. t. 9. R. 9. Prædicatores, qui
 diebus quadragesimalibus, (intellige omnibus)
 concionantur, putat à jejunio excusandos, quia,
 inquit, summo opere laborant: non item eos,
 qui Dominicis tantùm concionantur, nisi sint
 debiles, *Sanch. tamen d. 13. n. 6. 7. & 8. Trull. l. 3. c.*
2. d. 7. putat à jejunio Quadragesimæ communi-
 ter, & regulariter excusari eos, qui ter vel quater
 in hebdomada concionantur, cum fervore. De
 Lectoribus verò *Dian. l. c.* cum *Fag. p. 4. l. 1. c. 8.*
n. 19: censet, non omnes excusandos, sed eos
 tantùm, quorum labor est improbus; vel quia
 ita sunt debiles, ut satisfacere non possint. Idem
 ferè sentit *Sanchez*, licèt *l. c.* putet, Lectores
 eos, qui quotidie quatuor lectiones legunt,
 (ut in Societate faciunt præceptores gram-
 ticæ,) satisfacere, si mediâ Quadragesimâ, five
 ter in hebdomada jejunent, eò quòd fit magnus
 labor, & paucis annis sic fatigentur, ut progre-
 di non possint. Sic ille. Verùm præstat, ut Su-
 periores, ad tollendum scrupulum, cum tali-
 bus dispensent, (ut monet idem *Sanch. l. c.*)
 nam in omnibus istis, regula certa & universa-
 lis

»lis statui non potest alia, quàm quòd lex Ecclesiæ
 »non obliget, cum magna difficultate, ut notat
 »Lay. n. 3.

» V. Charitas, vel etiam urbanitas secundum
 »quosdam excusat à veniali eum, qui die jejunii
 »rogatus ab amico, modicum cibi sumit. *Med.*
 »Fag. Fill. Dia. p. 1. t. 9. R. 29.; vel qui ad excitandum
 »infirmorum appetitum, comedit parum,
 »etiam carnis. *Nav. Sanch. Dian. p. 5. t. 5. R. 32.*

A D D E N D A.

1308 Q. 255. Quid notandum sit circa dispensationem
 in jejunio. R. Seqq. §. 1. Ad dispensandum cum
 particularibus sufficit una ex causis à jejunio non
 totaliter, sed aliquo modo, attamen non suffi-
 cienter excusantibus; item secundum dicta l. 1.
 n. 804. satis est, si dubium sit, an causa sufficiat
 necne, si enim causa esset gravis & certa, non es-
 set opus dispensatione, ita cum aliis *Illf. t. 4. d. 1.*
 n. 49. Quòd si Superior advertat causam adhuc
 esse minus sufficientem, *Tamb. in Dec. l. 4. c. 5. §.*
 7. n. 60. & alii suadent misceri aliquam commu-
 tationem, v. g. in Orationem vel eleemosynam.
Dixi, cum particularibus, nam pro dispensatio-
 ne universali, quâ utentur etiam alii multi, in
 quibus fortè causa non subsistet, uti si dispen-
 setur propter communem penuriam piscium,
 quos tamen multi nobiles & divites habere pos-
 sent, videtur requiri certitudo causæ rationabilis
 nunc existentis, qualis esset periculum morbo-
 rum propter pisces infectos, non quòd certum
 esse debeat tales morbos esse secuturos, sed quòd
 nunc debeat certò esse prudens metus & pericu-
 lum, quòd morbi sint inde probabiliter secuturi,
 ita

ita ut requiratur certitudo periculi, non tamen certitudo eventus: Ratio est, quia lex universalis jejunii est in certa possessione, à qua universaliter dejici non debet propter dubiam causam, hæc enim videtur esse mens Ecclesiæ sollicitè inquirentis in causas majores pro universali dispensatione, quamvis pro particulari in favorem hujus vel illius personæ non ita rigidè procedat, eò quòd lex communis ipsius adhuc retineat observantiam suà quoad reliquos.

§. 2. Si quis initio Quadragesimæ obtineat dispensationem à jejunio ob morbum, à quo post dies 8: integrè sanetur, *Salas & Burgh. cent. 1. cas. 24.* putant manere dispensatum pro reliqua parte Quadragesimæ, tum quia lex est sublata, nec redit sine nova voluntate Superioris, tum etiam quia dispensatio cum justa causa semel facta non revocatur, & favent dicta l. 1. n. 840; sed contrarium est probabilius cum *Sanch. De Matr. l. 8. d. 30. n. 4. Steph. t. 1. d. 5. n. 128* & aliis, quia dispensatus tantum potuit petere pro tempore, quo erat causa, & dispensans censeri debet dispensasse tantum pro eodem tempore, alioquin illicitè dispensasset, ergo cessante causâ cessat dispensatio: opposita tamen sententia haberet locum, si dubium esset, an perfecta sanitas sit obtenta; item pro scrupulosis. Vide dicta l. 1. n. 796. in fine ante Appendicem, item n. 808.

§. 3. Apud Religiosos possunt in jejunio cum subditis suis dispensare Provinciales & Superiores locales, ita *Azor t. 1. l. 7. c. 18. q. 6. Castrop. t. 30. d. 3. p. 2. §. 5. n. 12.*; non tamen Abbatisa, nec Medicus, cum careant jurisdictione spirituali, *Tamb. n. 62. cum communi.* Quivis tamen
homo

homo prudens, & præcipuè Medicus, potest declarare talem esse statum infirmi, ut non compatiatur jejunium, quo posito per se definit ejus obligatio: quòd si status ille permaneat dubius, à Superiore petenda est dispensatio; si non sit dubium de gravi damno secuturo ex jejunio, non esse opus dispensatione docent *f. Sanch. & Caram.*, sed tenendum est oppositum cum *Sanch. & Jlls.* supra, nisi adiri non posset Superior, & periculum esset in mora, quia lex manet in possessione.

1311 §. 4. In plerisque Dioccesibus possunt Parochi per consuetudinem dispensare in jejunio, etiam quoad esum carniùm, cum particularibus personis: quod specialiter de Diocesi Monasteriensi verum est, saltem pro locis, in quibus non residet Episcopus vel Vicarius ipseus, imò & pro his locis dicunt se facultatem habere Parochi saltem per consuetudinem, nec improbat Celsissimus Episcopus à me interrogatus, cum & fiat in urbe Roma, in qua Papa & ejus Vicarius resident; & ita tenent etiam plures cum *Leur. p. 1. q. 437. n. 1.*

1312 §: 5: Si Episcopus in Quadragesima dispensans permittat diebus Solis, Lunæ, Martis & Jovis carnes, dubium manet, 1: An in die Solis licitum sit, quoties quis volet, carnes comedere: 2: An illi, qui per ætatem vel labores possunt plures refectiões sumere, etiam possint pluries illis diebus vesci carnibus: Et de his interrogandus est dispensans, quia non ubique est eadem omnium voluntas.

An ille, cui permissus est esus carniùm vel secunda refectio, hoc ipso permissæ sint etiam plures, dictum est à n. 1269.

Nimiam

Nimiam esse in Episcopis, Medicis, Confessariis facilitatem dispensandi vel declarandi in jejunio & carnibus, conatur persuadere *Eliz.* in doct. morum l. 6. q. 16. §. 11., qui videri potest: Medicum autem dispensare non posse, dicitur l. 4. n. 1538.

Q. 256. *An dispensatus ad carnes valetudini servientes, v. g. ad gallinas, possit comedere omnis generis carnes etiam nocivas, v. g. porcinas.* R. Affirmat *Tamb.* in Dec. l. 4. c. 5. §. 1. n. 8., sed oppositum videtur probabilius, quia expressio illarum carnum satis significat mentem dispensantis esse ad has restrictam, maxime cum pro illis non sit ratio dispensandi, quæ erat conducentia ad valetudinem. *Nec obstat*, quod privilegia sint amplianda, nam nego hoc esse privilegium, sed est pura dispensatio à communi lege & consuetudine, adeoque odiosa & restringenda secundum dicta l. 1. n. 798. Si tamen propter valetudinem dispensatum esset in genere ad carnes, videtur licitum comedere quascumque, etiam si hæ aut illæ in communi non habeantur salubres, forte enim proderunt huic subjecto, maxime si ad illas sit magnus appetitus, nec immodicè sumantur; foretque aliàs nimis expositum scrupulis, cum nesciamus, quænam obsint aut profint magis.

Q. 257. *Quid addendum sit circa tempus vel ætatem, in qua obliget lex jejunii.* R. §. 1. Probabilius est contra *Nav.* & alios, quod adolescentes etiam valde robusti non teneantur jejunare ante annum 21. completum, nequidem aliquibus diebus, uti volunt *Silv.* & alii: Ratio est, quia Ecclesia illos solos obligat, qui incipiunt corpore consistere,

fistere,

fistere, & licet hic vel ille sit satis robustus, tamen leges non attendunt ad hoc, quod raro est, sed quod communiter, omnes autem communiter crescunt & firmantur saltem usque ad annum 21: completum, adeoque tum indigent majori alimento, ita cum communi *Sanch: in Conf: l: 5: c: 1: dub: 2.*

1315 §: 2: Qui post diligentem inquisitionem adhuc dubitat, an annum 21: expleverit, non tenetur jejunare, quia libertas ejus est in possessione contra præceptum, *Bonac: de restit: d: 1: q: 2: p: 2. n: 11: alique multi cum Diana p: 4: t: 3: R: 21.*

1316 §: 3: Si quis compleat annum 21: in Quadragesima, tenetur reliquo tempore jejunare, etiam si unicus dies superesset, quia præceptum illud divisibiliter obligat ad singulos dies, *Sanch: supra dub: 2: , imò idem Sanch: de Matr: l: 2: d: 24: n: 23. & post eum Lex: v: Annus n: 9: ac v: Ætas n: 8. , docent, si compleat horâ octavâ manè, teneri reliquo die jejunare, sed contradicunt in hoc ultimo 7. Sanch. Loth, Diana p. 1. t. 9. R. 49. , eò quòd præceptum hoc videatur respicere diem integrum veluti individuum objectum, adeoque si non comprehendat totum, nec comprehendere partem: utraque opinio est satis probabilis: debere tamen ejusmodi tempora considerari Ecclesiasticè quoad inceptionem & desitionem obligationis, diximus l: 1: n: 584.*

1317 §. 4. Viros omnes, hoc ipso quòd annum 55. attigerint, excusant aliqui teste *Diana p: 11: t: 3: R: 9. , sed rejiciuntur communiter ab omnibus: sexagenarios tamen, quamvis adhuc robustæ sint valetudinis, præter citatos à Busenb. , absolute*

Solutè excusant *Trull. Llamas, Angles, Portell, J. Sanch. Castrop. n. 6. Tamb. §. 7. n. 1. Steph. n. 124. Burgh. cent. 3. cas. 4.*, & ita sensisse etiam *Pium V.* dicit *Diana p. 1. t. 9. R. 20.*, addens se existimare sexagenarios certò & infallibiliter excusari, quia sunt senes, ætas autem senum est inconstans & infirma, seu media inter morbum & sanitatem, inquit *Galenus*, imò senectus ipsa est morbus, ergo meritò à jejunio excusat; putat tamen *Jlls. n. 45.* annum 60. debere esse completum, licèt alii apud *Busenb. teneant oppositum*. E contrà sexagenarios teneri jejunare, si per præsentès vires commodè possint, docent *S. Antonin. Az. Med. Tol. Less. Val. Bacho, Lex. Tann. Fagund. Fill. Bonac. Laym.*, quia certum est illos ante annum sexagesimum fuisse obligatos, & dubium est, an per sexagesimum eximantur, ergo lex est in possessione, à qua dejici non potest per dubium superveniens, ergo si aliunde non dejiciatur, perget obligare: Cur autem certa ætas, nempe annus 21., statuatur pro inceptioe, & nulla statuatur pro desitione legis, hæc est disparitas, quòd omnes usque ad annum 21. adolescant & debeant firmari, è contrà multi post sexagesimum non deficiunt notabiliter.

§. 5. Mulieres quinquagenarias absolutè excusari putant *Narbona, Mach. Pelliz. Loth*, neque damnare audeat *Diana p. 9. t. 7. R. 73.*, quia citiùs senescunt, & de se sunt debilioris complexionis: sed *Sanch.* dicit sententiam illam non esse tutam, *Laym. Fagund. J. Sanch. Tamb. n. 5.* dicunt esse improbabilem, nam dato, quòd priùs senescant, etiam minùs

macerantur jejuniò ; & quamvis debiliores sint , etiam indigent non tantùm minoribus viribus , sed etiam minore alimento : si quæ tamen sit notabiliter debilior , poterit per malam valetudinem excusari ; estque etiam major causa cum talibus dispensandi , uti notant *Sanch.* de Matr. l. 7. d. 32. & *Pasq.* decis. 257. , qui quamvis citentur pro contraria sententia , tamen plùs non videntur velle.

1319 §. 6. *Sanch.* & alii cum *Tamb.* n. 9. putant eum , qui vovit jejunare totâ vitâ diebus Veneris , post annum 60: non obligari , eò quòd votum videatur obligare secundùm modum legis Ecclesiasticæ : Sed *Laym.* dicit sententiam illam esse improbabilem , quia obligat quidem secundùm modum legis Ecclesiasticæ , quantum ad formam & modum jejunandi , non autem quantum ad personas , alioquin qui ante annum 21. vovisset jejunare , tum non teneretur , quia Ecclesia tum non obligat eum ; Ratio itaque à priori est , quia potest aliquis per votum sibi imponere obligationem , licèt talem ei non imponat Ecclesia. Vide hìc p. 1. à n. 438.

1320 §. 7. Si alicui per dispensationem ad ineundum Matrimonium , loco voti castitatis sit subrogatum jejunium omni die Veneris , *Tambur.* n. 12. putat excusari post annum 60: , sicuti excusaretur , si incideret in morbum ; sed oppositum videtur tenendum , nam etiam post annum 60. obligaretur ad castitatem , subrogatum autem sapit naturam illius , cui subrogatur , Cap. 1. & 2. , *Ut lite pendente* : & ratio à priori est , quia videtur sic facta commutatio ,
quam-

quamdiu vis frui Matrimonio, tamdiu utere jejunio: quòd autem non obligetur, si incidere in morbum, ideo est, quia jejunium tum illi esset graviter noxium aut moraliter impossibile, uti supponitur, tum autem non obligat Ecclesia: Vide tamen iterum dicta p. 1. n. 439.

Q. 258. Quid circa pauperes sit notandum. R. 1321
Seqq.

§. 1. Pauperes tenentur jejunare eo die, quo simul habent plenum prandium, nisi ex præcedente inedia ita essent debilitati, ut jejunium commodè ferre non possent, ita *Sanch.* in *Conf.* l. 5. c. 1. dub. 15. *Lez.* aliique cum *Steph.* t. 1. d. 5. n. 130. Pro prandio tamen debito non sufficiunt panis, olera & fructus, uti docent *Sanch.* *Angles,* *Pasq.* aliique apud *Dian.* in *Comp.* v. *Jejunium*, n. 14. Neque solus panis & vinum, inquit *Tamb.* in *Dec.* l. 4. c. 5. §. 7. n. 34., sufficerent tamen pro uno vel altero die, uti notant *idem Tamb.* & *Steph.* supra. Addit *Pasq.* ad debitam ejusmodi refectionem requiri, ut pro potu adsit vinum vel saltem cerevisia, ubi non adest vinum, sed *Diana* p. 10. t. 12. R. 25. & t. 16. R. 77. aliique contradicunt, quia potest, per se loquendo, sine tali potu consistere plena refectio.

§. 2. Toleratur apud nos consuetudo, inquit 1322
Laym. l. 4. t. 8. c. 3. n. 3., ut reliquæ carniū, quæ in Bacchanalibus non sunt absumptæ, dentur pauperibus absumendæ.

§. 3. Qui pro sufficiente refectione non ha- 1323
bet cibos esuriales, potest ova, aut his deficientibus carnes comedere, quia benigna mater

Ggg 2

Eccle.

Ecclesia non censetur velle totâ die ad panem ,
 aquam & pauca legumina adstringere, *Sanch. Di-*
an. & alii : quod multi cum *Vidald.* & *Pasq.* de-
 cif. 49. dicunt etiam de divite, qui ad hospitium
 venit, in quo haberi non possunt cibi esuriales ,
 negant tamen hoc *Leand. Diana* p. 10. t. 14. R. 59.
Steph. n. 96., si tantum uno die non haberet alios
 cibos præter panem , nisi esset persona delicata
 aut è contrâ valde robusta, quæ sine carne com-
 modè saturari non posset.

1324 Q. 259. An excusetur, qui magnam in jejunio
 sentit difficultatem, vel jejunans dormire non potest.
 R.

§. 1. *Med. & Fill.* t. 27. p. 2. n. 125 simplici-
 ter negant aliquem excusari ob difficultatem ,
 quia finis jejunii est mortificatio, quæ est victo-
 ria difficultatis : è contrâ *Bonac.* in Decal. d. ult.
 q. 1. p. ult. n. 15. simpliciter affirmat, quia ma-
 gna difficultas videtur æquivalere magno in-
 commodo, quod à tali lege humana excusat ;
 neque opus est incommodum magnum esse
 præsens, sed satis est rationabiliter timeri, in-
 quit *Tamb.* n. 14., qui tamen postea n. 47. cum
Pasq. decis. 296. probabiliùs sic distinguit, si dif-
 ficultas oriatur ex habitu vitioso, v. g. intempe-
 rantix, tenetur hanc vincere & jejunare, ob ra-
 tionem *Fill.*; si autem oriatur ex naturali con-
 ditione stomachi nimis calidi & voracis, potest
 sumere, quantum sufficit ad temperandum
 hoc grave incommodum, ob rationem *Bonac.*
 Similiter si quis nimiam difficultatem haberet
 ob debilitatem stomachi, deberet manè sumere
 aliquid per modum medicinæ, nec ideo impedi-
 retur

retur ab ordinaria collatione vespertina, *Sanch.*
dub. 22.

§. 2. Qui dormire non potest, nisi vesperi ple- 1325
nè refectus, debet in prandio sumere collatio-
nem & vesperi prandium, ita multi contra utrum-
que *Sanch. Dian. p. 1. t. 9. R. 51. Castrop. §. 5. n. 9.*
Tambur. n. 14. Loth & alios, qui dicunt non tene-
ri hunc ordinem invertere, sed sumpto secun-
dum consuetudinem prandio posse iterum ple-
nam refectionem sumere vesperi: Ratio nostra
est, quia sic potest commodè servari substantia
jejunii, qui autem tenetur ad finem, etiam tene-
tur ad media non difficilia: & idem est, si quis non
posset jejunare, nisi sumpto manè jentaculo, uti
fatetur *Sanch. dub. 27. n. 4.* Similiter dub. 32.
docet teneri comedere ova, qui aliter non pos-
set servare jejunium; addo ego etiam carnes, quia
cum harum esu consistit jejunium, secundum
dicta n. 1269.

Q. 260. An excusetur puella vel vidua volens nube- 1326
re, si jejunio reddenda esset deformis. R. Affirmant
Lop. Sanch. Tambur. n. 45. Boudem. p. 1. q. 44. Loth
apud Steph. n. 131., quia si propterea minus desi-
deretur, est notabile damnum: signum autem
tantæ jacturæ tum erit, si ita color deperderetur
vel induceretur macies, ut talis scœmina visa, sta-
tim de eo defectu notaretur, ita *Tambur.*; verum
non facile erit periculum illius incommodi, rarò
enim notabiliter deformabitur homo propter
jejunia ordinaria Ecclesiæ, unde sententia illa vix
pro praxi habebit locum.

Q. 261. An excusetur, qui habet duo cauteria. R. 1327
Affirmat *7. Sanch. d. 54. n. 17.*, quia talis redditur

Ggg 3

maximè

maximè debilis, teste experientia aliquorum ab eo consultorum: sed opinio illa sequenda non est, nisi concurrant plures circumstantiæ debilitatis vel laboris, nam experientia contraria probat, quòd cum duobus imò & pluribus cauteriis, per se loquendo, commodè stare possit jejunium, uti rectè *Pasq.* decis. 266.

1328 Q. 262. *Quid addendum sit circa excusationem quorundam ratione laboris vel officii.* Bz. Seqq.

§. 1. Quivis labor non excusat à jejunio, nam *Alex. VII* damnavit hanc 30. prop., *Omnes officiales, qui in Rep. corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.*

1329 §. 2. Ars ex se laboriosa liberat unumquemque à jejunio, etiam robustum & potentem cum eo labore jejunare, quia Ecclesia non includit sic laborantes, & lex est, secundum id, quod communiter est, communiter autem non possunt homines cum ejusmodi labore jejunare: E contra tamen quamvis labor de se non sit talis, ut excuset, si tamen complexio personæ sit talis, ut officium, quod aliis leve est, ipse non possit sine magno incommodo conjungere cum jejunio, excusatur, *Sanch. Regin. Tamb.* n. 18.

1330 §. 3. Opera ex se laboriosa sunt, quæ exercentur cum magna agitatione corporis, per hanc enim spiritus multum consumuntur: & talia sunt, præter relata à *Busenb.*, arare, fodere, triturrare, secare lapides, portare onera, texere latos pannos etiam pedum adminiculo, remigare, percurrere urbem vendendo merces &c.;

&c. ; hæc enim , si longo tempore exerceantur , multum fatigant.

§. 4. *Fagund. & Ledesma apud Dian. p. 1. t. 9. R. 8. 1331*
excusant sartores & barbitonfores , sed absolute tenendum est oppositum cum *Mendo d. 8. q. 8.* , quia hic labor fit sine agitatione & incommodo magno : *Steph. n. 132.* excusat sartores , si impensius laborent etiam per magnam partem noctis , sed & hic spectandæ sunt vires , nam labor ille de se non excusat , ergo si vires sint pares jejunio , manet obligatio.

§. 5. *Angles aliique cum Burgh. cent. 3. cas. 5. & 1332*
Diana in comp. v. Jejunium , n. 10. excusant eos , qui multum scribunt , v. g. Regum Secretarios , quia tale officium requirit constantes vires , sed dicendum est cum *Sanch. dub. 7.* non excusari , possunt enim vires habere sufficientes , quamvis jejunent ; imò temperantia & jejunium maxime conducit ad valetudinem sedentarii.

§. 6. Qui laboriosis operibus incumbunt , excusantur , licet uno vel altero die non laborent , si v. g. fit festum , *Sanch. supra , Dian. R. 9. Tambur. n. 24. Mendo q. 7.* referens alios multos : si verò tres vel quatuor dies jejunii sequerentur , quibus non laborarent , *Sanch. & alii* dicunt debere jejunare aliquibus diebus ex his , v. g. alternis.

§. 7. Suppositâ fatigatione gravi etiã malo *1334*
sine causatâ , v. g. insequendo concubinam , si non prævideris fatigationem illam fore impossibilem cum jejunio , sententia communis habet , quòd possis sæpius comedere : imò licet prævideris , adhuc dicunt *Palud. Silv. Fill. Sanch. Dian. Castrop. Tambur. Laym. l. 4. t. 8. c. 3. n. 5. , &*

teste *Pasq.* omnes communiter, te posse sæpius comedere, quia moraliter impotens jejunare, non tenetur, atqui talis est moraliter impotens jejunare, uti supponitur, ergo non tenetur: major difficultas est, an hic antecedenter peccarit, etiam contra legem jejunii, ponendo istam causam defatigationis; negant *Led. Med. Bonac. Roccaf. Leand. Pasq. & alii*, sed dicendum est cum *S. Th. Sanch. Castrop. Diana* p. 10. t. 14. R. 11. aliisque communissimè peccasse etiam contra legem jejunii, quia sicuti omne præceptum obligans ad aliquid, etiam obligat ad media observationi illius necessaria, ita etiam prohibet omnia impossibilia cum ipso, uti præceptum Missæ prohibet somnum toto manè continuari, secundum dicta l. 1. à n. 782., neque verum est, quòd sit jus ad ejusmodi actiones, per quas eluderetur præceptum, sed jus ad has suspenditur, præsertim si sint actiones illicitæ, ad quas nunquam proprie est jus: & hæc maximè valent, si tale quid impossibile assumatur in fraudem legis, seu ex intentione non jejunandi, uti omnes communiter fatentur contra *Pasq. Roccaf. & S. Th. Sanch.*, ac fatès constat ex legibus l. 1. n. 784. relatis, ubi à n. 782. videri debent plura huc spectantia. Ex his,

1335 *Sequitur*, omne opus incompatible cum jejunio, esse in die jejunii omittendum, si commodè omitti possit, uti habent *S. Th. & alii* cum *Moya* t. 1. t. 6. d. 5. q. 1. n. 21. Hinc *Tamb.* n. 31. non excusavit adolescentem nobilem, qui ex summa voluptate dabat operam arti ferrariæ in elaborandis sclopetis: excusat tamen justa causa, qualis juxta *Moyam* n. 22. est omnis labor assumptus

ptus ad utilitatem spiritualem aut corporalem, propriam vel alienam; hinc secundum ipsum excusant omnes artes, etiam si artifices ad sui sustentationem non indigeant, uti docent *Rosel. Silv. Less. Vind. Gob. p. 2. prop. 13. n. 18.*; qui referunt *Eugenium IV.* ita declarasse: Item excusant honestæ recreationes quandoque assumptæ; item universaliter omnia opera jejunio meliora, quia Ecclesia non intendit hæc impedire: Addunt *Vid. Henriq. Castrop. Bonac. Sanch. Bossius,* excusare laborem ex quovis honesto fine assumptum, uti si operosè veneris, ludas, curras, pedibus eas ad amicum invisendum, cum posses equo &c., quia nulla lex videtur tibi prohibere talem actionem ex honesto fine susceptam, suppositâ autem fatigatione inde causatâ jejunium est moraliter impossibile; requirit tamen meritò *Sanch.*, ut hoc non fiat frequenter. Denique notat *Less. de Just. l. 4. c. 2. n. 43.* eos excusari, qui damni vitandi vel notabilis lucri (cujus occasio non semper datur) captandi causâ laborant, etiam si ex officio non soleant, ut qui ad nundinas proficiscuntur, præsertim pedites, vel ad alia negotia, quæ commodè differri nequeunt.

§. 8. Si quis actionem graviter fatigantem & de se non malam assumat, partim ob recreationem, partim etiam ut non teneatur jejuna-
re, aliqui cum *Diana p. 1. t. 9. R. 40.* putarunt non peccare contra legem jejunii, quia hæc lex nõ videtur præcipere, ut abstineam à recreatione mea, nec prohibet, ut me eximam ex eo statu, in quo obligor, alioquin petere non possem dispensationem à præcepto, neque possem hinc;

Ggg 5

ubi

ubi est jejunium locale, exire, ut alibi non jejunem, & tamen hoc licere, dicunt multi relati l. 1. n. 683. Nihilominus alii cum *S. Th.* probabilius contradicunt, ac ipsemet *Diana* p. 10. t. 14. R. 11. retractatâ priore sententiâ fuse probat ejusmodi hominem peccare contra legem jejunii, quia tales leges non tantum obligant, ut quis non impeditus eas observet, sed etiam, ut quamdiu manet in actu primo obligatus, (ut fit in nostro casu) non ponat, sine justa causa, impedimentum observationi: quod si petat dispensationem, vel exeat è loco, ubi est jejunium, ad alium locum, ubi non est, facilius excusatur, quia intendit non jejunare eo tempore & loco, quo nequidem in actu primo obligabitur, ille enim tantum tenetur, qui non est dispensatus, & est in tali loco, in quo lex obligat. Vide *Vind. Gob.* p. 2. prop. 13.

1337 §. 9. Possunt permitti carnes illis, qui laborant vel famulantur inter hæreticos, dummodo tollant scandalum, dicendo sibi hoc per Ecclesiam licere in tali circumstantia: an autem & quomodo Catholici se addicere possint ejusmodi servitiis, videri possunt dicta l. 2. à n. 182.

1338 Q. 263. Quid notandum sit circa excusationem ratione conjugii. R. Seqq.

§. 1. Licet conjux reddatur minus potens ad reddendum debitum, non ideo tenetur omittere jejunium, quia habet jus ad opera spiritualia, licet per hæc aliquantum impediatur à debito corporali, ita *Corneio*, *Steph.* t. 1. d. 5. n. 131. Tenetur autem conjux jejunare, quamvis non sit futurus potens ad petendum debitum, quia non tenetur petere, *Tamb.* in Dec. l. 4. c. 5. §. 7. n. 40.

§. 2.

§. 2. Si Medici censeant jejunium nociturum ¹³³⁹
proli concipiendæ, mulier excusatur à jejunio,
quia grave esset incommodum non posse fovere
prolem concipiendam, *Tamb. n. 17.*

§. 3. Docent *Mendo d. 8. q. 9. Ills. t. 4. d. 1. 1340*
n. 44. aliique communiter; quòd mulieres præ-
gnantes & lactantes, quamvis sint robustæ va-
letudinis, à jejunio excusentur, quia ob fœ-
tum vel prolem alendam indigent copiosiore
cibo.

§. 4. Uxor non excusatur ex eo præcisè, quòd ¹³⁴¹
vir prohibeat, ne jejuset, quia non habet jus
prohibendi, & ipsa magis tenetur obedire Ec-
clesiæ quàm viro: posset tamen, si alioqui præ-
videret graves discordias, non jejunare, quia præ-
cepta positiva non obligant cum gravi scandalo
& incommodo, & pax mutua conjugum præ-
ponderat jejunio: si tamen aliquis maritus face-
ret in contemptum Ecclesiæ vel jejunii, uxor te-
neretur potius vitam ponere, quàm obsequi,
Steph. suprà.

§. 5. Per se loquendo, non est licitum viro ¹³⁴²
uxoris hæreticæ, propter ipsam frangere jejunia,
quia vir est caput uxoris, & hanc potius adduce-
re debet ad suum modum vivendi. Excipe, nisi
uxor ob impotentem indolem vel longè majo-
rem nobilitatem haberet imperium, ita ut vir
sine gravi molestia & turbatione familiæ aliter
non posset.

Q. 264. Quid circa itinerantes sit addendum. 1343
R. Seqq.

§. 1.

§. 1. Iter equestre non semper excusat à jejunio, nam *Alex. VII.* damnavit hanc 31. prop., *Excusantur absolute à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei consciant.*

1344 §. 2. Quando nam itinerantes excusentur à jejunio, variant AA., nam *Pasq.* dicit pro pedite sufficere iter 7. milliarium Italicorum, sive apud nos duarum leucarum & mediæ circiter, tria enim milliaria Italica faciunt unam leucam seu horam nostratam, uti notant AA. apud *Steph. n.* 132. *Leander* dicit sufficere 3. Leucas: alii cum *Diana* requirunt 4. tantum leucas; *Castrop.* quatuor vel quinque, sed hi AA. communiter rejiciuntur: hinc *Azor*, *Bonac. Fagund 7. Marcha.* & alii requirunt saltem 5. leucas. Pro equite verò *Leand.* dicit sufficere 10. vel 8. leucas, quamvis unico die equitet, & *Diana* dicit esse probabile, sed p. 11. t. 2. R. 57. cum *Mendo & Hurt.* requirit 9. vel 10. leucas: *Fill. Bonac. & Pasq.* decis. 116. requirunt iter plurium dierum, præsertim in æstate, quando minus est molestum equitare: His non obstantibus, probabilius est cum *Steph.* suprâ regulam generalem in istis statui non posse nisi hanc unicam, tum tantum excusari itinerantem à jejunio, quando cum labore itineris, quomodo cumque tandem illud fiat, non potest consistere jejunium sine magna difficultate & incommodo: Ratio est, quia aliqui plùs alii minus laboris capiunt ex via; item, iter 4 leucarum propter montes & alia incommoda est longè difficilius plano per 5. vel 6. leucas: item, iter tempore pluvioso, per vias lubricas, vento in faciem oppo-

opposito, est duplo laboriosius quam aurâ serenâ, viis siccis, vento secundo &c. Deinde aliqui sine ullo labore & molestia equitant vel curru vehuntur totâ die; alii mallent ire pedites: item, aliquis mallet conficere 12. horas in hoc equo, quàm 6. in illo &c. ergo non potest statui pro omnibus regula generalis, nisi illa, quam dedimus.

Q. 265. Quid addendum sit circa excusationem ob pietatem vel majus bonum. R. Seqq. 1345

§. 1. Peregrinatio excusat, si fiat ex voto vel præcepto Confessarii, & aliâ die commodè institui non possit, ita cum aliis *Laym.* l. 4. t. 8. c. 3. n. 5. Addit cum aliis *Sanch.* in Conf. l. 5. c. 1. dub. 11. etiam illam peregrinationem excusare, quæ ad Dei honorem valde utilis est, aut fit ex magno affectu pietatis, ita ut peregrinanti videatur futura utilior quàm jejunium, aut quia erit utilis, v. g. ad lucrandas indulgentias in altero loco; Item potest quis inire peregrinationem, licet incurrant dies jejunii, si longa sit & alioqui careret sociis; imò *Bonac.* de peccat. d. 2. q. 8. p. 1. num. 16. *Tamb.* num. 30. *Moya* t. 1. t. 6. d. 5, q. 1. num. 22, & alii absolutè dicunt excusare omnes pias peregrinationes, quia videntur meliores jejunio.

§. 2. Si quis ex pio fine se cruentè flagellet, prævidens se ita debilitandum, ut jejunare non teneatur, *Palatios* & alii dicunt peccare, si non jejunet, sed probabiliùs excusant *Bonac.* p. ult. n. 9, *Sanch.* dub. 12, *Moya* & alii cum *Tambur.* supra, quia hæc est honestissima fatigatio, quæ videtur etiam ipso jejunio melior. 1346

§. 3.

- 1347 §. 3. *Sanch.* dub. 13. cum aliis viris doctis dicit eos, qui frequenter concionantur, excusari à jejunio pridie & die concionis, quia hoc videtur requisitum pro robore necessario ad diu concionandum; idem tenet *Diana* p. 10. t. 11. R. 32., nec videtur dissentire *Castrop.* t. 30. d. 3. p. 2. §. 5. n. 11., licet id neget *Tamb.* n. 26., & saltem non videtur licere pridie cœnare, si alterâ die prius post meridiem dicet, quia vires per sequens prandium sufficienter reficientur. Idem *Sanch. Castrop.* & alii viri docti dicunt Magistros Grammaticæ apud nos, qui quotidie 4 horis docent, non teneri jejunare, plus quam tribus diebus de septimana, licet dicant se esse robustos; quod si aliquis eorum fuerit debilior, minus aut nihil tenebitur; estque, inquit *Sanch.*, causa sufficientissima, ut cum illis omnibus dispensent Superiores.
- 1348 §. 4. Si quis jejunans plus vexetur tentationibus carnis quam non jejunans, non ideo excusatur à jejunio, per se loquendo, uti rectè *Bonac.* n. 15., tum quia aliter vinci possunt tentationes, tum quia non tam nascuntur ab inedia quam à phantasia inde apprehendente causam, aut fortè etiam à dæmone volente per hoc deterrere à jejunio.
- 1349 Q. 266. *An omnes Monachi excusentur à jejunio.*
Be. 1. Caram. in Th. fundam. tom. 1. fol. 537. proponit & petit sibi solvi hanc rationem dubitandi: Musici à jejunio excusantur, sed omnes Monachi sunt Musici, ergo omnes Monachi excusantur à jejunio. *Majorem* docent *7. Sanch.* d. 44. n. 18. *Diana* p. 1. t. 9. R. 1. *Tamb.* n. 26. *Minor* etiam est vera, nam æquè canunt ad notas, & quidem

quidem longè laboriosius. R. 2. cum Steph. n. 137. dist. maj., musici à jejunio excusantur, si per jejunium corrumpent voces, vel redderentur inhabiles ad canendum, c, tum enim paterentur grave incommodum, cum vivant ex voce grata; hoc tamen rarò aut nunquam causabitur à jejunio; nec aliud volunt AA citati: unde si horum neutrum fit, n. excusari, neutrum autem est in Monachis, maximè cum non ita curent vocem, sed fractâ voce canentes æquè satisfaciant choro.

Q. 267. Quomodo urbanitas excuset. R. Si quis 1350
rogatus ab amico, ne videatur inurbanus, sumat non ultra duas uncias, dicunt, præter citatos à Busenb., Vidald., Lez. alique septem apud Steph. t. 1. d. 5. n. 111. quòd nullo modo peccet, quia sumit, non tam ex intentione comedendi, quàm urbanitatis & amicitiae causâ, cui servire pertinet ad specialem virtutem: Sed contradicit Castrop. §. 2. n. 5., quia petitio amici est iniqua, utpote opposita præcepto Ecclesiae. Putant quidem Nav. alique apud Dianam in Comp. v. Jejunium, n. 51. aliquem die jejunii dispensatum, posse alium ad cœnam invitare, ut secum comedat, quem scit nihilominus cœnaturum alibi, eò quòd talis invitatio censeatur conditionata, si vis, quia vis comedere; nec fit causa efficax peccati, quod jam in animo conceptum erat, sed probabiliùs contradicunt Diana alique cum Less. l. 4. c. 2. n. 21., quia nemo potest invitare ad id, quod sine peccato præstari non potest: de quo plura diximus l. 2. à n. 255. & speciatim n. 256.

Q. 268. Quid faciendum sit cum illis, qui præ- 1351
ten-

tendunt causas non sufficienter excusantes. R. Si quis, saltem in his regionibus Septentrionalibus, afferat rationem aliquo modo probabilem, ob quam non jejunet, saltem omnibus diebus, Laym. l. 4. t. 8. c. 3. n. 6. & 7. item Castrop. §. 5. n. 11. dicunt diffimulandum esse ac posse absolvi, ne, si contradicatur, gravius peccet & nunquam jejunet: verum doctrina illa est difficilis, nam si non credatur esse paratus observare omnia præcepta graviter obligantia, non est dispositus ad absolutionem; si autem credatur esse paratus observare, moneri potest, est enim certa spes fructus; & officium Doctoris, quo fungitur Confessarius; videtur id exigere; intelligo, si Confessarius satis certus sit de obligatione pœnitentis, de qua etiam non sit pœnitenti permansurum prudens dubium, si à Confessario fuerit melius instructus; quando enim talia pro sui accusatione vel excusatione proponunt Confessario, censentur eum consulere, ergo hic tenetur respondere, uti judicat rem in se esse.

* * *

* *

INDEX